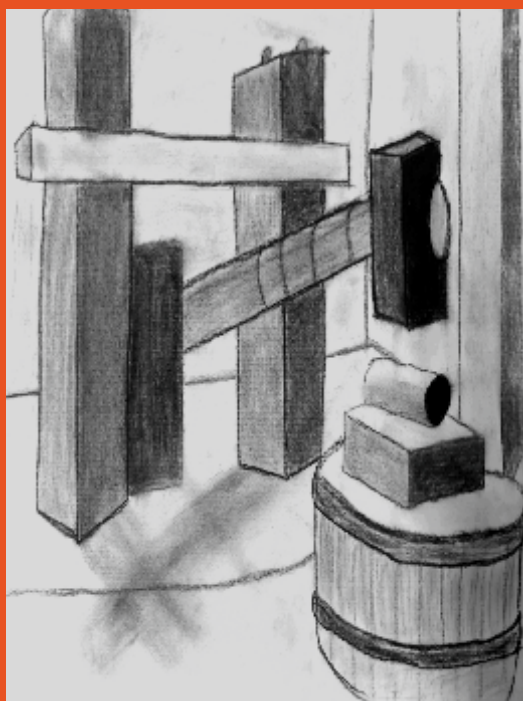

The background is a black and white line drawing of an industrial steel mill. Several tall chimneys are visible, each emitting a thick plume of white smoke that rises into a solid orange-red sky. The mill buildings are detailed with windows and structural lines. In the foreground, a worker is depicted in a similar line-drawing style, wearing a cap and overalls, and holding a long-handled tool. The worker is positioned on a dark, circular base. The entire scene is set against the orange-red background.

**400 LET JEKLARSTVA
V NAŠEM KRAJU
SKOZI OČI PREŽIHOVCEV**

Osnovna šola
Prežihovega VORANCA
Ravne na Koroškem

400 LET JEKLARSTVA V NAŠEM KRAJU SKOZI OČI PREŽIHOVCEV

Ravne na Koroškem, april 2021

400 LET JEKLARSTVA V NAŠEM KRAJU SKOZI OČI PREŽIHOVCEV

Izdala in založila:

Osnovna šola Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

Uredili:

Martina Popič in Bojana Verdinek

Zbrale:

Vanja Benko, Marjeta Petrovič, Martina Popič in Mateja Čebulj

Pripoved razglednic in lektoriranje:

Vanja Benko

Sklepne misli:

Miroslav Osojnik

Fotografije iz šolskega leta 2019/2020:

Tine Rožen (9. a), Tia Kotnik Jauk (8. b),
Amela Čeliković (8. b) in Vanja Benko

Mentorstvo risb z ogljem iz šolskega leta 2020/2021:

Nika Praprotnik Žmavcer

Ovitek:

prva stran: *Železarna od daleč* – Lena Polajner (8. b),
Livar – Ana Kričej (9. b); hrbtna stran: *Logotip* – Anej Lampret (8. b),
Kladivo – Ana Ramšak (8. b)

Oblikovanje in grafična priprava:

Unigraf – I. Senekovič, s. p., Prevalje

Tisk:

Tiskarna Forma film – M. Žaže, s. p., Prevalje

Naklada:

300 izvodov

Leto:

Ravne na Koroškem, april 2021

Izid knjige so omogočili:

Občina Ravne na Koroškem

Osnovna šola
Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Slavistično društvo Koroške

sij | metal ravne

Vsebina

BESEDA H KNJIGI	4
PRIPOVEDOVANJE JE KULTURNA DOBRINA	6
PRISPEVEK PREŽIHOVCEV K OBLETNICI	8
1 OD ŽELEZARSTVA DO JEKLARSTVA	10
1.1 400 LET JEKLARSTVA V NAŠEM KRAJU IN DOLINI	10
1.2 MUZEJ ŽELEZARSTVA	14
2 PRIPOVEDI	15
2.1 DELO V FABRIKI	15
2.2 ŽELEZARSKO DELO SKOZI RAZLIČNE POKLICE	22
2.3 NESREČE PRI DELU	31
2.4 ZAKAJ "MATI FABRIKA"?	39
2.5 ŠALJIVE ANEKDOTE	45
SKLEPNE MISLI	51

SEZNAM ZAPISOVALCEV IN PRIPOVEDOVALCEV

BESEDA H KNJIGI

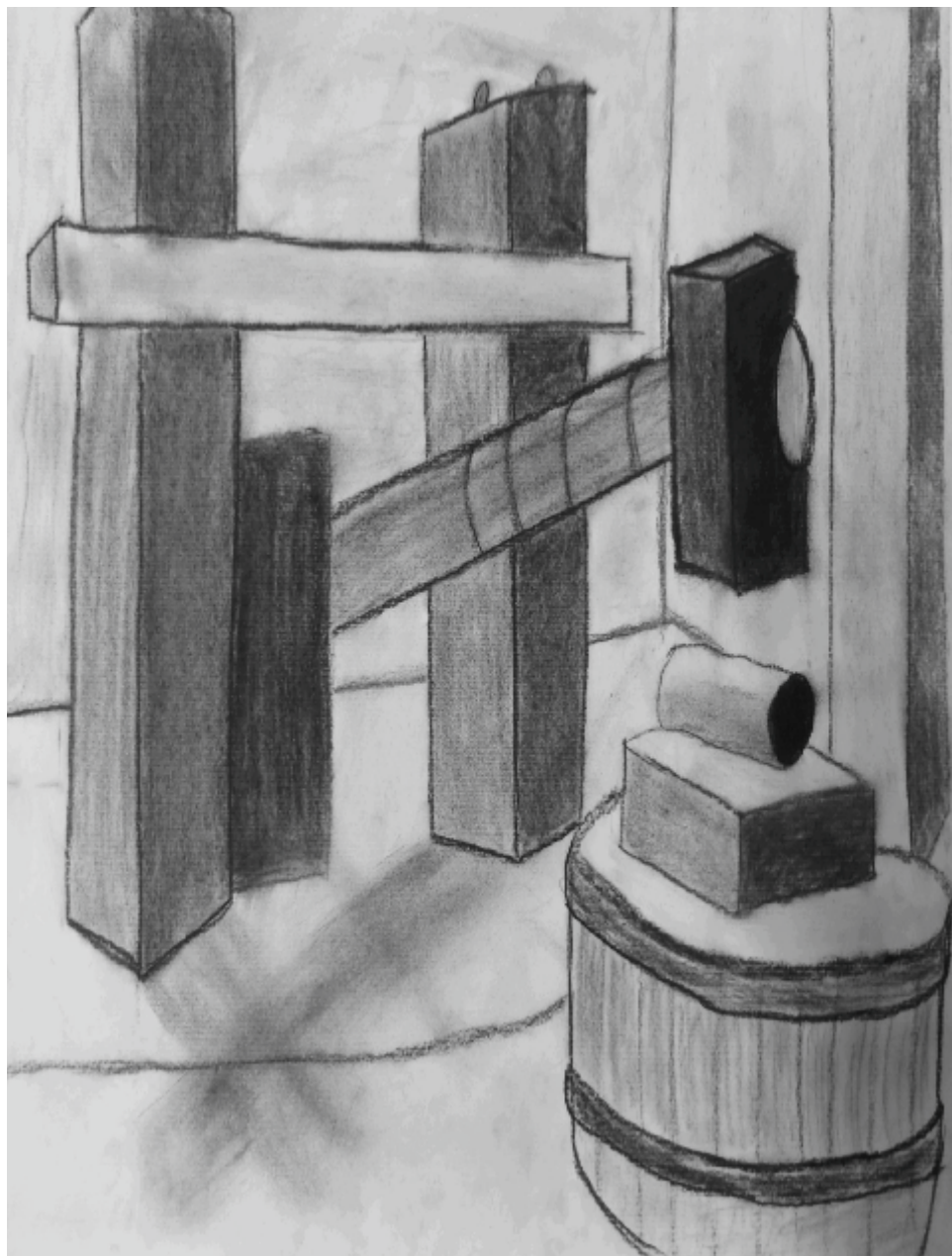
Železarna Ravne je od nekdaj značilnost našega mesta in občine. Je del naše identitete, ki jo čutimo in vidimo. Vidimo jo kot veliko gmoto proizvodnih hal izza ograje oz. "plota", kot mu pravimo domačini. Fabrika je pri meni vedno vzbujala strahospoštovanje zaradi velikosti, hrupa, posebnega vonja in zaradi obeh staršev, ki sta dnevno hodila tja na delo. Iz nje so prihajale zanimive zgodbe, ki smo jih fabriški otroci poslušali z veliko radovednostjo.

Sam sem stopil v železarno kot obiskovalec očetovega delovnega mesta in kot delavec med poletnimi počitnicami. Včasih je bil običaj, da lahko med počitnicami fabriški otroci delamo kot pomočniki v železarni – to sem počel več poletij. Tako sem spoznal ljudi v modrih delovnih oblekah, ki so dnevno poganjali to veliko fabriko. Ti so mi posebej dobro ostali v spominu vse do današnjih dni.

Praznujemo že 400-letnico jeklarstva v naših krajih in fabrika pri meni ne vzbuja več strahospoštovanja, ampak le še spoštovanje. Bila je in še vedno je osrednji dejavnik razvoja našega mesta, delovnih mest za naše ljudi, v našo občino pa je privabila veliko število drugih ljudi. Tukaj so se pisale delovne in življenjske zgodbe. Verjamem, da bo tako tudi v prihodnje. Železarna Ravne je bila in je pojem za znanje, razvoj in kakovost izdelkov iz jekla, ki tam nastajajo.

V prihodnje bo potrebovala mlade ljudi, ki bodo v njej uresničevali svoje znanje in sposobnosti. Želim, da bi delovala tudi prihodnjih 400 let, krepila naše Ravne in koristila mnogim našim ljudem na različne načine.

Tomaz Rozen, župan
Občine Ravne na Koroškem

PRIPOVEDOVANJE JE KULTURNA DOBRINA

Mežiška dolina je od nekdaj polna pripovedi in pričujoče delo je samo še ena potrditev tega: od prvih zapisovalcev folklornih pripovedi, npr. Franca Kotnika in Vinka Möderndorferja, do različnih šolskih poskusov, med katerimi je tudi naš. 400-letnico jeklarstva smo prepoznali kot pomemben pomnik našega prostora in ob tem želeli sodelovati kot ustvarjalci.

Zgodbe imajo v sodobnem svetu vedno večjo vrednost, saj prinašajo (četudi so zelo kratke) klasično strukturo: uvod, jedro in zaključek – niso le fragmenti, vpogledi v posamezne dele, ampak so zaokrožena celota – zgodbe pripovedujejo. V nas sprožajo miselne procese in imajo vzročno-posledično strukturo. V naše življenje prinašajo občutek izpolnjenosti in varnosti.

Pred nami so različne pripovedi – ene delujejo le kot informacija, so le fragment, druge so prave zgodbe – pripovedi, ki so rezultat življenja v delavskem okolju. Zapisali so jih naši učenci, ki so na vzpodbudo svojih mentoric, učiteljic slovenščine in zgodovine, nagovorili svoje sorodnike in jih povprašali o spominih, povezanih z našo »fabriko«.

Zapisani spomini so obogateni z likovno podobo: mesto Ravne spremljamo skozi stare razglednice, ki smo jih dopolnili s sodobnimi fotografijami z istega zornega kota, učenci pa so skozi risbe z ogljem dodali nekaj detajlov, vezanih na tematiko.

Spomini povezujejo generacije in tako bogatijo medosebne odnose, mlajši se sidrajo v prostoru svojih prednikov, ob zavedanju pripadnosti postajajo močnejši in samozavestnejši, zato je še kako pomembno, da mlade usmerjamo v zgodbe: v branje, poslušanje, pripovedovanje in zapisovanje pripovedi. Tako postajajo del preteklosti in zavedanje o tem krepi pripadnost prostoru in narodu.

8| Večina generacij učencev¹ našega kraja je 400 let povezana z železarstvom oz. jeklarstvom na Ravnah – 400 let trpljenja, bolečin, upanja, veselja, smeha

¹ Ob dejstvu, da se v zvezi z začetki osnovnega izobraževanja na Ravnah omenja obdobje 1550–1598 in kasneje mejnik 1700 kot o ponovni oživitvi šolstva v Guštanju. Vir: Pristavnik, Alojz (1997): *Pregled zgodovine osnovnega šolstva na Ravnah na Koroškem*. Ravne na Koroškem: Osnovna šola Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem.

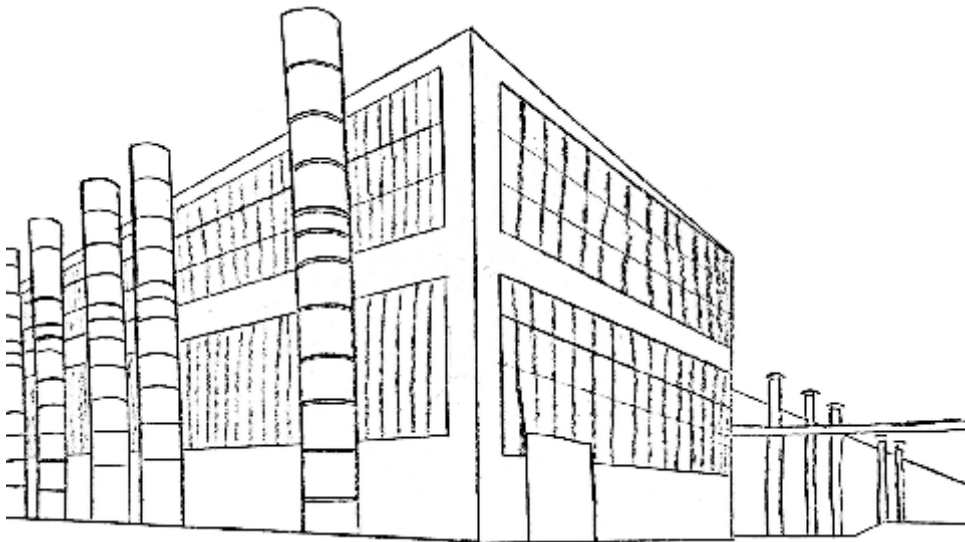
in radosti; 400 let zgodb, večina pozabljenih, a nekaj zapisanih tudi v Koroškem fužinarju.

Naša knjiga prinaša utrinke sodobnega časa, ki nas spomnijo na razvejanost poklicev, vlogo »matere fabrike«, ki je znala dati in vzeti. Prepoznali smo jo v vseh plasteh življenja Korošcev, saj je »nudila več kot le delo in plačo«. Pripovedi se iztečejo v šaljive – smeh nam ublaži napetosti in bolečino, preusmeri pogled v prihodnost in življenje ter svet sta lepša. Da bi bilo teh pripovedi v našem vsakdanjem življenju čim več.

Hvala vsem akterjem te naše zgodbe, ki naj nam bo motivacija za delo v prihodnje!

Bojana Verdinek, ravnateljica

Osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

Del železarne (Ema Hovnik Rožen, 9. b)

PRISPEVEK PREŽIHOVCEV K OBLETNICI

Šolsko leto 2019/2020 je bilo prav posebno, ker smo obeležili častitljivo obletnico jeklarstva, ki je dajalo in daje pečat Mežiški dolini in našemu mestu. Učenci predmetne stopnje Osnovne šole Prežihovega Voranca z Raven na Koroškem so med sorodniki, sosedi in prijatelji zbirali pripovedi, povezane z življenjem in delom zaposlenih v ravenski železarni v različnih obdobjih. V šolskem letu 2020/2021, ob občinskem prazniku v mesecu aprilu, izdajamo knjigo 400 LET JEKLARSTVA V NAŠEM KRAJU SKOZI OČI PREŽIHOVCEV.

46 učencev predmetne stopnje² je zbralo 66 pripovedi 50 odraslih pripovedovalcev (med njimi je bilo 38 moških in le 12 žensk, kar je bilo pričakovano, saj so v železarni najverjetneje v vseh obdobjih med zaposlenimi prevladovali moški). Najstarejši informator ima 88 let (dedek), najmlajši 42 (oče); 46 % pripovedovalcev je starejših od 70 let in le 16 % je mlajših od 50 let (to so starši naših učencev, ki so danes zaposleni v enem od jeklarskih podjetij), 38 % se giblje v starosti 50–70 let. Zgodbe so povezane s poklicnim delom zaposlenih, njihovim prostim časom, medosebnimi odnosi, nesrečami pri delu in šaljivimi dogodki.

Besedilni del zbranih pripovedi spremlja risba nekdanjega znaka ravenske železarne. Ob njem je dodanih 19 razlag besed oz. besednih zvez, ki so zapisane v zgodbah. Njihove razlage niso strokovno definirane, ampak so razložene skozi oči mladih zapisovalcev in njihovih pripovedovalcev.³

Vanja Benko, profesorica slovenščine, je iz svoje osebne zbirke razglednic izbrala 14 razgledniških motivov železarne iz različnih obdobj (za obdobje Avstro-Ogrske in po drugi svetovni vojni). Z učenci so v šolskem letu 2019/2020 poskušali v fotografski objektiv zajeti današnjo podobo fabriških stavb s približno podobnih zornih kotov, kot so na razglednicah. Dodani podatki (pod razglednicami in fotografijami) naj bodo dokument časa v kraju, kjer živimo.

² Generacija 2019/2020 (od 6. do 9. razreda) je zbirala in zapisovala pripovedi, vezane na jeklarstvo, pod mentorstvom učiteljice zgodovine Marjete Petrovič in učiteljic slovenščine Vanje Benko, Mateje Cebulj in Martine Popič. Na koncu knjige je dodan seznam zapisovalcev in pripovedovalcev posameznih pripovedi.

³ Generacija 2020/2021 (7. in 8. razred) je pod mentorstvom učiteljice Martine Popič (za)pisala svojo razlago asociacij (npr. ob livarni, pudlovki, štauhariji, jeklu, topilnici, graniku, Koroškem fužinarju, metalurgiji . . .).

V šolskem letu 2020/2021 so učenci pod mentorstvom Nike Praprotnik Žmavcer, profesorice likovne umetnosti, poustvarili motive, povezane z jeklarstvom, z enim najstarejših risal. Ustvarjali so z ogljem, katerega čar je v efektnih črno-belih kontrastih, ki dajejo priokus mehke z žalostnim pridihom.

Da se pripovedi ne bi izgubile, je pred nami knjiga spominov starejšim rodovom v poklon in prihodnjim v vednost. Ob jubileju želimo naši železarni in jeklarstvu še mnogo uspešnih poslovnih let.

Martina Popič,
profesorica slovenščine in filozofije

Livar (Ana Kričej, 9. b)

1 OD ŽELEZARSTVA DO JEKLARSTVA

1.1 400 LET JEKLARSTVA V NAŠEM KRAJU IN DOLINI

Zametki železarstva v našem mestu segajo v pozni srednji vek, ko se je začelo razvijati fužinarstvo ob Meži s prvimi kovačnicami in z žebeljarnami. Guštanj je sprva sodil v Sveto rimsko cesarstvo, ki je obstajalo med letoma 962 in 1806, nato so ga razpustili. Cesar Franc II. je dve leti prej proglasil habsburške posesti za dedno ozemlje avstrijskega cesarstva, v katerem se je znašel tudi naš trg Guštanj.

Zgodovina Mežiške doline in predvsem razvoj železarstva sta povezana s plemiško rodbino Thurn, ki je leta 1601 kupila od cesarja Rudolfa II. Habsburškega gospostvo Pliberk z Guštanjem. Ivan Thurn je začel krepiti razvoj fužinarstva in rudarstva v naši dolini. Z rodbino je povezan tudi grad Ravne – Streiteben, ki stoji nad železarno.

Začetek železarstva izpričuje listina iz leta 1620. Dobrih dvesto let kasneje so guštanjski fužinarski obrati, ki so jih Thurni kupili leta 1807, prerasli v obrata jeklarske industrije, pudlarno in valjarno z dvema dvojnima pudlovkama, tremi varilnimi pečmi, več pečmi za sušenje drv, težkima kladivoma ... Surovo železo so za potrebe proizvodnje vozili z avstrijske Koroške. Izdelovali so fino trakasto in cajnasto (tanke palice) kovano železo. Junija 1863 je v Guštanj prvič pripeljal vlak iz Maribora, kar je bila velika pridobitev ne samo za prebivalce, ampak tudi za železarno.

Pudlovka: predhodnica elektropeči,
po njej je posneta risanka.

12|

V zadnjih treh desetletjih 19. stoletja se je začela izdelava le kvalitetnega plemenitega jekla. Velika posodobitev je bila martinovka, v katero sta delavca z lopatama zmetala do dvesto kilogramov apna in do tisoč petsto kilogramov "legur" v enem delovnem dnevu. Zaradi izredno težkega fizičnega dela sta delavca, ki sta se utrudila, zamenjala druga dva. Kasneje so pridelovali jeklo v

loncih in so ga že takrat izvažali na skoraj vse celine. Jeklarna je v drugi polovici 19. stoletja v svoji neposredni bližini, pod ravenskim gradom, zgradila stanovanjske hiše za delavce in druge zaposlene, kmalu zatem še »finferhaus« (hiša št. 5), ki je danes skoraj v celoti lepo obnovljena stavba.

Sto trideset let nazaj je železarna zaposlovala okoli tristo delavcev. Njihov delovnik je trajal dvanajst ur. V času prve svetovne vojne so izdelovali granate za potrebe avstro-ogrske vojske. Tri leta pred začetkom vojne in med njenim potekom sta bili zgrajeni še dve za tisti čas veliki stavbi na današnji Partizanski ulici, za današnjo mestno hišo. V obeh je bilo štiriinšestdeset manjših delavskih stanovanj z dvema sobama. Vsako je imelo stranišče, shrambo na stopnišču in klet, zunaj pa so bile drvarnice ter dve skupni pralnici. Po okupaciji Kraljevine Jugoslavije so Nemci v Mežiški dolini vzpostavili aprila 1941 vojaško in civilno upravo. V tovarni je bilo delovno taborišče in delovala je kot vojno podjetje s povečano proizvodnjo za potrebe nemške vojske. Maja 1944. leta se je število delavcev podvojilo, saj je v njem delalo več kot 1360 delavcev, oseminštirideset ur na teden. V tem času so zgradili dva dolga bloka z delavskimi stanovanji na Prežihovi ulici.

Po 2. svetovni vojni je nova jugoslovanska oblast Thurnovo železarno poddržavila. Leto za tem je za triindvajsetletno obdobje postal njen direktor Gregor Klančnik. Dogradili so številne obrate, izredni pomen je imela njena elektrifikacija. Zaradi načrtnega zaposlovanja je število prebivalcev v kraju naraščalo in glavni vir njihovega preživljanja je bila "mati fabrika", kot so mnogi imenovali železarno. Z njenim razvojem in rastjo se je hitro razvijal tudi Guštanj, ki so ga na predlog dr. Franca Sušnika leta 1952 preimenovali v Ravne na Koroškem. Naš kraj je dobil status mesta. Podoba se je nenehno spreminjala s pospešeno gradnjo naselij, zaselkov in ulic (Čečovje, gramoznica, Javornik, Ob Suhi, Na šancah, Janeče, Dobja vas, Tolsti Vrh), športnih, izobraževalnih in kulturnih objektov. Zasluge za nastanek forma viv in Likovnega salona na ravenskem gradu ima Franc Fale, ki je bil direktor železarne v obdobju 1970–1980. Ta je bila v tem času že združena z železarnama Jesenice in Štore v podjetje Slovenske železarne. Gospodarska rast je omogočala višji standard prebivalcev.

Pogled na guštanjsko jeklaro s pogledom na Peco, razglednica poslana na avstrijsko Koroško.
Pogled na del današnjih Raven z delom železarne in Peco v ozadju, fotografija Vanja Benko, marec 2020.

Guštanj: začetki železarne, bodoče Ravne na Koroškem.
Ravne na Koroškem: mesto železarjev, širom po svetu znano po železarni.

Sledila so 80. leta 20. stoletja hude gospodarske, politične in nacionalne krize v Jugoslaviji. Po razglasitvi samostojne Slovenije je tovarna še vedno zaposlovala skoraj 4.600 delavcev. Po letu 1991 so sledile reorganizacije in znotraj nje so nastala samostojna podjetja.

Tisočericim družinam je bila železarna skozi stoletja vir zaslužka in tudi danes je vir preživetja mnogih. Naj bo tako tudi za prihodnje generacije. Železarna, vse najboljše za tvojih 400 let!

14|

SIJ Ravne: bivša topilnica, livarna, kovačnica, laboratoriji; bivša Železarna Ravne se je razdelila na več podjetij, med katerimi je tudi skupina podjetij SIJ (Slovenska industrija jekla).

Marjeta Petrovič,
učiteljica zgodovine

1.2 MUZEJ ŽELEZARSTVA

Ko so nam v šoli povedali, da bomo obiskali muzej železarstva na Ravnah, nihče od nas ni bil pretirano navdušen. Zdelo se nam je, da bo dolgočasno kot v katerem koli drugem muzeju, a ni bilo tako.

Razstava Mati fabrika – Železarna Ravne stoji v štauhariji, v kovačnici nekdanje Železarne Ravne. Ko smo prispeli tja, so nam najprej povedali nekaj o samem razvoju železarstva in jeklarstva, potem še o zgodovini ter kulturi delavcev, ki so v njej delali.

Štauharija: najstarejši obrat kovačnice, v katerem je zdaj muzej, enakomerno glasno udarjanje noč in dan.

Njihovo muzejsko gradivo obsega različna proizvodna sredstva (stroje in naprave), proizvode železarne, predmete z različnih področij življenja železarjev (medalje, nagrade ...), dokumente in fotografije. Edinstveno izkušnjo smo doživeli v posebnem prostoru, imenovanem »*Ko jeklo spregovori ...*«, kjer smo

dobili vpogled v to, kako je nekoč res izgledalo v notranjosti železarne, kakšen je bil vonj in kako glasno je bilo. Izvedeli smo, da so leta 1994 za kulturni spomenik razglasili najstarejše ohranjene objekte na lokaciji železarne – štauharijo, personal in laboratorij. Najbolj sem si zapomnila, da je železarna poleg številnih drugih društev podpirala delovanje Pihalnega orkestra železarjev Ravne, Moškega pevskega zbora Fužinar in Športnega društva Fužinar.

Šport: različne športne dejavnosti z imenom Fužinar (nogometni, plavalni, kegljaški, smučarski, rokometni, odbojkarski, košarkarski klub), rekreacija, zdravje, druženje, športni center.

Ko smo stali pred stavbo, v kateri smo si ogledali muzej, smo videli še eno znamenitost Raven: jeklarski dimnik. Na tovarniški dimnik so dali izpisati ime Ravne, da se je napis videl že iz vlaka za vse tiste, ki so se na delo pripeljali iz Dravograda.

Raufank: tovarniški dimnik z imenom mesta, v katerem so topili železo v plavžu, zdaj se topi v elektroobločnih pečeh.

Osebnost mi je bilo v muzeju všeč in zdelo se mi je zanimivo, saj smo lahko videli, kako se je v železarni delalo nekoč. Železarstvo je za nas, Ravenčane, pomemben del zgodovine.

Neža Šuler, 8. a

2 PRIPOVEDI

2.1 DELO V FABRIKI

Praksa v fabрики

Jeklarstvo je industrija, v kateri proizvajajo kovinske izdelke oz. izdelke iz jekla. Že vrsto let deluje na Ravnah na Koroškem železarna kot Železarna Ravne. Nastala je zaradi tega, ker so bile v bližini surovine železove rude.

Jeklo: kvalitetna kovina, v ravenski železarni pridobivajo eno najkvalitetnejših jekel, ki je znano po vsem svetu.

Zaposleni morajo imeti ustrezno kovinarsko izobrazbo. To jim omogoča srednja strojno-kovinarska šola na Ravnah, ki sta jo obiskovala tudi moja starša. Oče se je učil za ključavničarja, mama pa za strojnega tehnika.

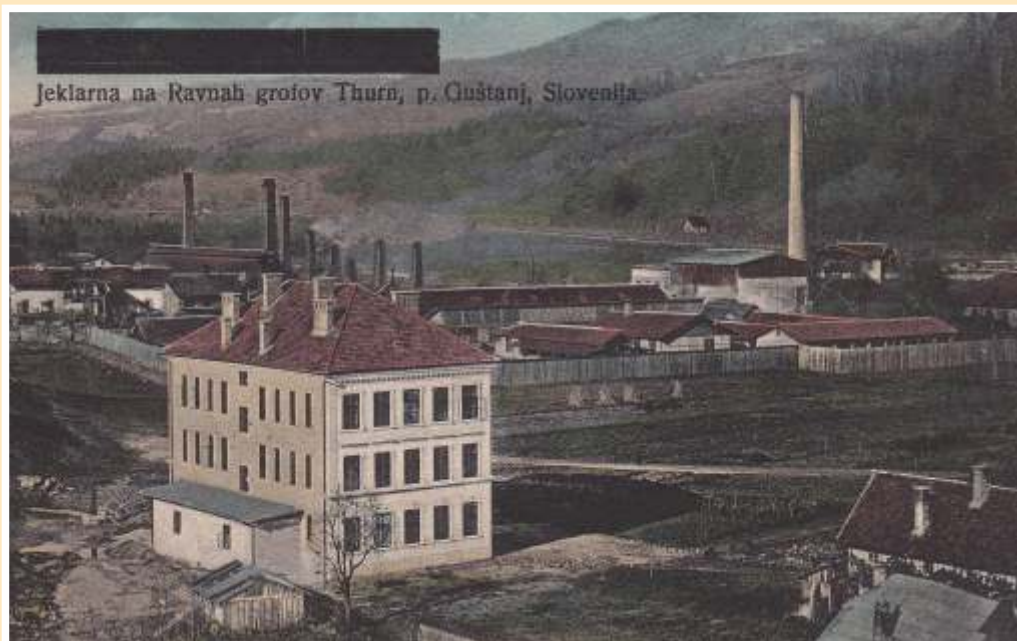
V času šolanja sta opravljala prakso v različnih obratih takratne železarne. Ti so bili: livarna, industrijski noži, valjarna, kovačnica itd. Delo je bilo večinoma težko in umazano. Še danes je potrebna zaščitna oprema (zaščitna obleka, ki jo imenujejo "bandura", čevlji, rokavice, očala in čelada).

Mami se je najbolj vtisnil v spomin tisti teden na praksi, ko je delala v čistilnici. Iz ulitih kovinskih gosencic za tanke so morali z brusilko brusiti odvečne robove. Delali so z masko na obrazu, v obratu je bilo vse sivo od prahu. Kadilo se je, tako da se je prah prijel na lase in obrvi. Veliko tega prahu so delavci vdihovali v pljuča. To še danes povzroča bolezni tistim, ki so bili zaposleni v fabрики štirideset let.

Hana Mlakar, 6. a

Dva šihita

Delavci so vstajali ob petih, saj se je služba v železarni začela že ob šestih. Nekateri so morali vstati celo prej, saj so bili doma daleč od železarne. Čeprav so imeli več kilometrov do delovnega mesta, so se vseeno odpravili, saj je bil ponekod to edini zaslužek v družini.

Jeklarna grofov Thurnov v Guštanju, v ospredju osnovna šola, današnja Občina Ravne na Koroškem, razglednico je izdal Vinzenz H. Brundula.

Pogled na železarno s Čečovja, v ospredju nekdanja OŠ, danes Občina Ravne na Koroškem, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

Moj dedek je vsak dan vstal že okrog druge ure, se odpravil v hlev, da je pomolzel krave ter se z Zelenbrega blizu Strojne odpravil na pot.

Delavci so delali osem ur, vmes so imeli pol ure časa za malico. Delali so na tri ali štiri izmene. V eni izmeni jih je bilo kar od pet do šest, na enem oddelku pa od dvajset do petindvajset delavcev. Morali so paziti tudi na varnost ter nositi čelade, očala in oblačila, odporna na toploto. Nekateri so delali v topilnici, livarni, talilnici ali pisarni. Njihova plača je bila povprečna. Preglede dela so opravljali direktorji ali šefi. Delavci, ki so delali skupaj, so se tudi v prostem času veliko družili, navezali so prijateljske in družinske stike.

Manca Janko, 6. b

18| **Red in disciplina**

Moj dedi je začel delati v železarni leta 1987. Vstajal je ob 4.30. Na delovnem mestu je moral biti ob 5.45. Pot do dela ni bila dolga, zato je hodil peš.

V službi so bile razmere težke, bilo je vroče, mrzlo, polno je bilo prahu. Delati so morali hitro. Obvezna so bila zaščitna oblačila (čelada, zaščitna obleka,

rokavice in posebni čevlji). Delal je na tri izmene, ki so potekale od 6. do 14. ure, od 14. do 22. ure, od 22. do 6. ure.

Manuel Petrović, 7. a

Ugodnosti zaposlitve

Zaposlitev je delavcem prinašala ugodnosti: zdravstveno, pokojninsko in socialno zavarovanje, kosilo in malico v menzi, cenovno ugodne dopuste v počitniških domovih, stanovanje v delavskem naselju ali ugoden kredit pri gradnji hiš. Delo v tovarni je bilo bolje plačano kot delo na kmetiji, zato so mnogi kmetje delali v železarni.

Miha Kamenik, 9. b

|19

Čečovje: prvo naselje za železarje, naselje blokov, polstolpnic in stolpnic.
Javornik: nekoč je bil tam nasad hmelja, zaradi povečane potrebe delavcev v železarni pa so zgradili blokovsko naselje in šolo.

Takoj do zaposlitve

Danijel je začel delati v železarni 1962. leta. Končal je industrijsko šolo in takoj dobil zaposlitev, saj mu je tovarna dala štipendijo. Tri leta kasneje je šel k vojakom v Beograd in odslužil kar osemnajst mesecev. Ko je odhajal, mu je dekle na poslovljni večer v mladinskem domu dalo pušeljc. Po vrnitvi v železarno je bil delovodja, organiziral je delo za skupine delavcev.

Včasih se je tudi zgodilo, da ni bilo plače. Plačevali pa so tudi po uspehu; če si več naredil, si dobil večjo plačo. Dela je bilo vedno na pretek. Ker je Danijel rad delal, je opravil veliko nadur.

Alisa Merkač, 9. a

Dobre malice

Za prehrano so imeli na izbiro tople in hladne jedi. Hrano so jim pripeljali iz kavarne na Čečovju. Malice so bile dobre, jedli pa so v garderobi. Stroški za malico so bili obračunani pri plači, ki je bila približno štirideset tisoč tolarjev.

Neža Cesar, 9. b

Dom železarjev: kavarna (dobra kava in slaščice), različne družabne prireditve (plesi, kino), prenočišča, danes trgovina Tuš na Čečovju.

S srcem še vedno v železarstvu

Maksimilijan Večko se je zaposlil v ravenski železarni v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in je bil dolgoletni obratovodja v kalilnici železarne.

20| Med pomembnimi mejniki v razvoju ravenske železarne je izpostavil predvsem dva. Prvi je bil ta, da je Železarna Ravne prva v Evropi uvedla jeklarski postopek, voden z računalnikom sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Spomni se, da so bili vsi mojstri v topilnici izredno skeptični, ali bo tak postopek uspešen. In je bil. Z logaritemskimi računali so izračunavali šarže železa. Takšno vodenje z računalnikom je prispevalo tudi k zniževanju stroškov proizvodnje. Drugi mejnik, ki ga je omenil, je začetek proizvodnje sekundarno čiščenega jekla s

pomočjo elektro pretaljevanja žlindre, ki se še danes uporablja za zahtevna jekla. Postopek so sicer prvi razvili Rusi, vendar so bili manj uspešni pri uporabi tega postopka v praksi, v Železarni Ravne pa so skupaj z Avstrijci ta postopek promovirali in ga prodajali po vsem svetu.

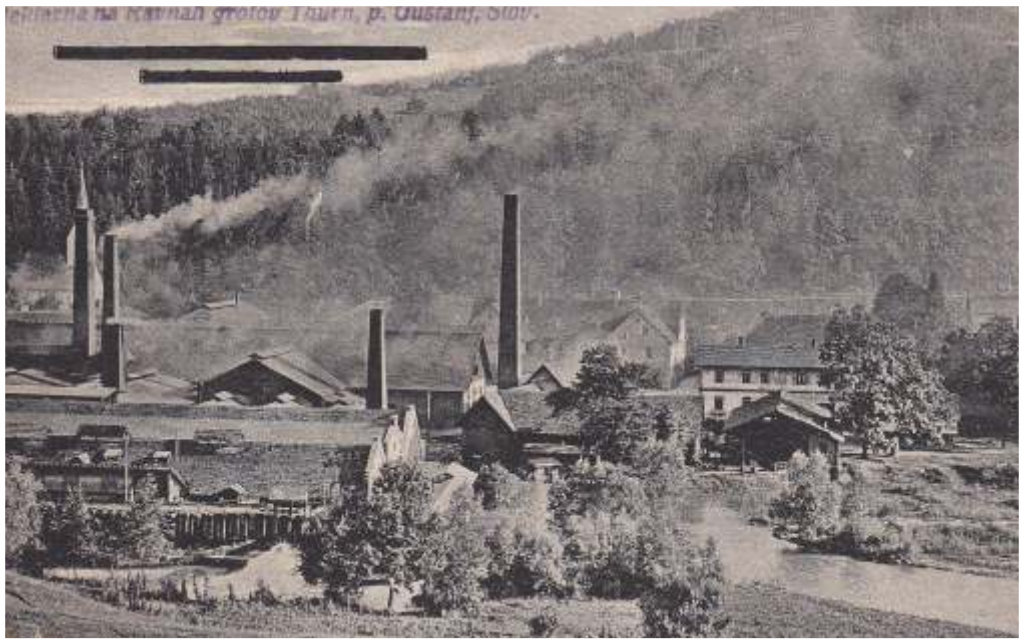
Maksimilijan Večko se je v železarni ukvarjal predvsem s prodajo znanja. Okoli leta 1980 je sodeloval pri začetku proizvodnje tankov M84 za jugoslovansko vojsko, saj so v železarni izdelali 11 % celotnega tanka oziroma vse, kar je bilo na njem iz jekla. V to proizvodnjo je bilo vložena veliko znanja.

Konec 80. let 20. stoletja je bil zanj zanimiv predvsem zaradi začetka osvajanja zlitine in postavitve visokofrekvenčne peči. Spomni se, kako je sodeloval pri izdelavi tržne analize. Izkazalo se je, da je peč predimenzionirana, saj je bila njena sposobnost proizvodnje izdelkov bistveno večja od potreb po tem izdelku na trgu.

Maks Večko je ekspert na področju metalurške fizike in pri razvoju novih skupin izdelkov v železarni. Izpostavil je, da je v osemdesetih letih razvijal številne nove materiale za nože, to so bila visokofrekvenčna jekla z dolgo življenjsko dobo. V tem času se je začel razvoj in proizvodnja valjev za valjanje kovin. Razvil je postopek toplotne obdelave jekla v mrazu (pri -70 stopinj Celzija) v hladilnih komorah, ukvarjal pa se je tudi s toplotno obdelavo aluminija.

Če primerja tedanje obdobje in današnji čas, izpostavi predvsem bistveno drugačen asortiment jekel. Včasih se je proizvajalo 50 % konstrukcijskih in 50 % orodnih jekel, medtem ko danes proizvodnja temelji predvsem na orodnih jeklih.

Ravensko jeklo je slovelo po vsem svetu. V zvezi s tem je g. Večko izpostavil dva konkretna primera, ki sta vsak zase po svoje zanimiva. Prvi je ta, da je bil dolga leta njihov kupec srbsko podjetje, ki je iz ravenskega jekla proizvajalo svedre, te pa so potem prodajali ameriški letalski družbi Boeing. Ti so te svedre uporabljali za vrtanje lukenj v procesu kovičenja letalskih delov pri proizvodnji letala (letalski deli namreč niso zvarjeni med seboj, temveč so kovičeni oziroma spojeni s kovicami). Drugi zanimiv primer uporabe materiala so bile zimske olimpijske igre v Sarajevu (leta 1984). Ravensko jeklo so v svedrih uporabljali pri postavljanju pregibnih količkov pri postavljanju prog v alpskem smučanju.

Jeklarna grofov Thurnov na Ravnah, izdal Vinzenz H. Brundula.

Pogled na del železarne s Stražišča proti Cerkvi sv. Antona, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

Spomni se, da je bila skrb za kakovostne in usposobljene delavce vedno izjemno pomembna. Takoj po drugi svetovni vojni je Železarna Ravne ustanovila Industrijsko šolo Ravne za izobraževanje na področju metalurgije. Vsi inženirji metalurgije, ki so bili zaposleni v Železarni Ravne, so morali del svoje delovne obveze opraviti tudi v učilnici ob poučevanju mladih kadrov, saj je bilo veliko pomanjkanje učnega osebja. Maksimilijan Večko je še danes aktiven na metalurškem področju, saj je predsednik Slovenske poti kulture železa.

Lena Iršič, 8. b

Metalurgija: znanost, kovaštvo,
izdelava najkvalitetnejšega jekla.

22|

Ročno delo

Anton pripoveduje, da včasih niso imeli veliko strojev, zato je bilo ogromno ročnega dela. Delali so v slabših razmerah kot danes, saj so bile nižje temperature in več hrupa. Kljub temu so delo radi opravljali.

Miha Kamenik, 9. b

Pravila in red

Na območje Železarne Ravne niso mogli vstopiti vsi, saj je bila zelo dobro varovana. Okoli leta 1990 so delavci dobili kartico, s katero so lahko vstopali. V železarni je bilo nekoč zaposlenih približno 6.000 ljudi. Takrat je delo potekalo v treh izmenah. Imeli so en tridesetminutni odmor. Jedli so v jedilnici, imeli pa so tudi čajno kuhinjo, v kateri so kuharice pripravile čaj za zaposlene.

Lana Kokot, 7. b

Vedno smo stopili skupaj

O delu v Železarni na Ravnah, pogojih dela, medsebojnih odnosih in razlikah, kako se je delalo včasih in kako danes, sva se pogovarjala z najinim dedkom, ki je rad obudil svoje spomine na sodelavce in svoje delo, ki ga je skrbno ter z veseljem opravljal 42 let v obratu livarne.

|23

Livarna: obrat železarne,
najtežje delo v železarni.

- Aljaž in Žan:** Kako je izgledalo tvoje delo, je bilo naporno?
- Dedi Marjan:** Bil sem vodja skupine, ki je delala v proizvodnji. Vsako jutro smo se sestali. Povedal sem jim, kaj morajo ta dan narediti in kakšna je njihova norma. Imel sem računalnik, v katerega sem vnašal podatke o delavcih, o njihovih urah, dopustih, normi in podobno. Včasih je bilo naporno, včasih ne. Naporno je bilo, ko smo morali nekaj narediti iz danes na jutri in nismo imeli dovolj materiala ter delavcev.
- Aljaž in Žan:** Kako vidiš železarno danes in kako je bilo takrat, ko si bil tam zaposlen?
- Dedi Marjan:** Ko sem bil jaz zaposlen v železarni, so bili lastniki domačini. Sedaj je lastnik železarne rusko podjetje. Kolikor slišim, je sedaj zelo napeto in vse je še bolj zaostreno.
- Aljaž in Žan:** Kaj najbolj pogrešaš, ko si upokojen in ne delaš več?
- Dedi Marjan:** Najbolj pogrešam bivše sodelavce, ker smo se res lepo razumeli. Tudi če je bilo potrebno vse narediti takoj, smo se razumeli in imeli dobre odnose. Vedno smo pomagali drug drugemu, stopili smo skupaj, da smo delo dobro opravili.

Aljaž Brankovič (8. b) in Žan Brankovič (6. a)

2.2 ŽELEZARSKO DELO SKOZI RAZLIČNE POKLICE

Težko delo – dobra plača

Dedkov brat je bil delovodja v jeklarni. Povprečno je jeklar delal osem ur na dan. Delo je potekalo v veliki vročini in prahu. Delalo se je tudi ponoči in za vikende, saj se peči niso smele ustaviti. Izdelovali so specialna jekla, ki so jih ulili v velike ingote (koničaste klade za nadaljnjo obdelavo), te pa odpeljali v valjarno, kjer so se zvaljale v jeklene palice.

24|

Ker je bilo delo v jeklarni težko, je bila plača dobra. Delavci so morali biti pridni in vestni. Vedno so imeli na voljo čaj ali mleko, saj je bila zaradi vročine velika žeja. Najraje so imeli malice, še posebej fabriški beli hlebček.

Moja babica brusilka

Moja babica je delala v železarni od leta 1970. Tam je bila zaposlena kot brusilka. V brusilnici je bilo takrat zaposlenih približno 40 ljudi. Delo brusilca je bilo brušenje različnega orodja: rezkarjev in skobeljnih nožev, ki so jih uporabljali za izdelavo industrijskih nožev.

Lana Kokot, 7. b

Delovni dan v času korone

Oče je v času korona krize začel z delom ob 5.20, če je imel jutranjo izmeno. Najprej se je elektronsko evidentiral, potem preoblekel in bil na delovnem mestu najkasneje do 5.40. V skupini je bilo osem sodelavcev. Imeli so zasebno sobo, kjer so se lahko vmes malo spočili, malicali ali popili kavo. Zaradi koronavirusa so delali včasih do dvanajst ur, ker so imeli izpad delavcev. Delali so kot prej, le da so v času krize nosili maske in niso imeli organizirane malice, ker kuhinja ni bila odprta. Ko so z delom po osmih urah zaključili, so lahko šli domov prej kot običajno, da niso imeli stika z naslednjo izmeno.

Amela Čeliković, 8. b

Moj deda ključavničar

Moj dedek, ki je zdaj že 8 let v pokoju, je delal v valjarni Metala Ravne. Opravljal je delo ključavničarja. Zelo rad je odhajal na delo. Njegov dan se je začel že ob 5. uri zjutraj, ko mu je zazvonila budilka. Imel je pol ure časa, da je popil kavo in se odpravil do avtobusne postaje, ki jo je imel tik pred blokom. V njegovih časih je bil javni prevoz tisti, s katerim so vsi delavci odhajali v službo. Avtobusu so pravili krpan, saj je bil dolg in iz dveh delov. Moral je imeti srečo, da je dobil prost sedež. Krpan je vse delavce odložil pred železarno. Kolone so se jih tako sleherni dan pred šesto uro zjutraj vile k delovnim obratom. Najprej je vsakdo odšel do garderobe, kjer se je preoblekel v delovna oblačila. Zaradi umazanega, mastnega in prašnega dela so bila delovna oblačila zelo umazana. Modre delovne uniforme so bile konec tedna že skoraj neprepoznavne, zato so jih puščali v službi, od koder so jih odpeljali v čistilnico. Naslednji delovni teden pa so uniforme dobili nazaj. Vsakodnevno so se pred odhodom domov vsi delavci v železarni lahko tudi umili in stuširali ter se zopet preoblekli v svoja domača oblačila. Deda je v valjarni popravljaj stroje,

Jeklarna v Guštanju z bloki za delavce v ospredju (tega pogleda danes ni več), potovala je leta 1928.
Še danes s Čečovja kdaj vidimo, kako se kadi iz fabriških dimnikov, fotografija Tia Kotnik Jauk, marec 2020.

26|

pripravljaj razna orodja iz železa, montiral valje. Pri delu je uporabljal varilni aparat, klešče, vijake, škarje, žice, ležaje, ključke za vijačenje. Najbolj pestro delo pri njih je bilo v času letnih kolektivnih dopustov. Ko so se proge v valjarni ustavile in je večina delavcev odšla na zasluženi letni dopust, se je delo zanj šele zares začelo. V tem času je njihova skupina morala na vseh strojih narediti remont. Pregledati, očistiti in popraviti so morali napake, kakšen del tudi zamenjati. Delo v poletnem času je bilo zaradi vročine še posebej naporno. Njegov delovnik takrat ni imel samo 8 ur, ampak tudi po 12 ur in več. Delo je bilo potrebno opraviti čim prej, najkasneje do konca dopustov, in domov je prihajal samo še spat. Ko so vse postorili, je lahko deda odšel na letni dopust. Po dopustu se je njegov delovni urnik zopet ustalil in delo je potekalo spet 8 ur. Včasih se je zgodilo, da je deda moral v službo sredi noči. Takrat še ni bilo telefona, imel pa je službeni pozivnik, na katerega so javili, da mora na delo. S službenim avtom so ga tako sredi noči prišli iskat domov. Delo takrat ni bilo stresno, bilo je cenjeno, dobro plačano, delavci so se razumeli. Zato je dedek vsakodnevno z veseljem odhajal v železarno, saj mu je bilo delo zelo všeč in ga je rad opravljajl.

Moj deda kovač

Moj deda je bil kovač. Povedal mi je, kako je koval vroče železo. Ko je pričel z delom v kovačnici, so kovali še na parnih kladivih. Veliko se je kovalo tudi ročno. To težko in nevarno delo so kasneje zamenjale velike moderne stiskalnice. V ravenski kovačnici imajo eno največjih v Evropi. Deda je zelo ponosen, da je 40 let opravljal ta poklic, saj je bil tudi njegov oče, moj praded, kovač v železarni.

Lara Kumprej, 6. a

Pripravlavec litja

Deda Dragan je v železarni delal pet let, v štirih izmenah, kot pripravljavec litja v jeklarni. Delovno okolje je bilo zaprt in hrupen prostor. Za opravljanje dela si moral biti spreten, imeti si moral dober vid in mirne roke. Pred pričetkom dela so morali preveriti, če je vse pravilno delovalo. Med samim postopkom vlivanja v kalup ni smelo priti do napak, ker bi v nasprotnem primeru morali postopek ponoviti. Za zaščito je nosil delovno oblačilo, čevlje s kovinsko kapico, usnjene delovne rokavice in zaščitna očala.

Odnosi med delavci so bili dobri, med seboj so si pomagali, bili so prijazni drug do drugega, med odmorom za malico so se radi pogovarjali. Deda pravi, da se je z vsemi zelo dobro razumel. Rad je delal v železarni.

Sara in Nika Budimir, 9. b

Od mizarja do vodje oddelka

Moj dedi je delal 40 let v Železarni Ravne. Najprej se je učil za poklic modelnega mizarja. Šola je trajala tri leta. Izdeloval je različne lesene modele za livarno. Tam so v lesene modele vlivali tekoče jeklo in tako dobili ulitek, ki so ga potrebovali za lokomotive, stroje, mline, avtomobile in druge potrebe. Ob delu se je še naprej izobraževal, zato je v službi napredoval. Najprej je postal kontrolor, potem vodja oddelka. Tam je delal do upokojitve.

Lena Gerdej, 7. a

V skladišču

Peter se je zaposlil v železarni leta 1968. Delal je v skladišču ferolegur (ruda za topilno peč v topilnici). V zabojnike so nalagali apnenec, feromangan, silicij, volfram, boksit, apno v kosih in še druge dodatke za izboljšanje kvalitete jekla. Dodajali so jih k raztopljenemu železu. Ko je v peči vse prešlo v tekoče stanje, so žareče železo (jeklo) vlili v pripravljene posode, imenovane kokile. Pogoji dela so bili zelo težki, saj so vse legure nalagali ročno. Pozimi je bilo delo posebej naporno, ker je bilo vse zamrznjeno.

Neža Cesar, 9. b

V računovodstvu

28| Ko je Nada začela delati v železarni, ta še ni bila tako velika. Najprej je dobila delo na mezdnem oddelku, kjer so se obračunavale plače. Ker je imela ustrezno šolo, so jo premestili na knjigovodstvo. Vse so knjižili ročno, saj ni bilo računalnikov. Vsi materiali so bili vneseni v kartoteke in konec leta so naredili inventuro. Rezultati vsakega obrata so bili zbrani in videlo se je, ali imajo pozitivno ali negativno stanje. Kasneje so uporabljali računovodske pisalne

stroje. Petnajstega v mesecu so delavci dobili plačo, stroški so morali biti poravnani, vse se je moralo ujemati eno z drugim.

Alisa Merkač, 9. a

Od referenta prodaje do direktorja

Peter je delal v železarni petintrideset let. Najprej je bil referent prodaje jekla litine, nato vodja organizacije železarne, direktor komerciale in nazadnje direktor Metala. Pri delu ga je veselilo sodelovanje s sodelavci, vseč mu je bilo delo z mladimi. Veliko časa je porabil za plasiranje proizvodov na domači trg. Na svetovnem trgu so prodali preko sedemdeset odstotkov vseh izdelkov. Odkar ne dela več v železarni, se je delo precej spremenilo. Vedno več je informacijskih znanosti, povezanih z delovnim procesom.

Anej Svenšek, 8. a

Moj dedek je bil direktor

Moj dedek je bil v preteklosti direktor v Železarni Ravne. Lahko bi rekli, da je bila takrat zlata doba železarne, saj je bilo tam zaposlenih okoli 6.600 ljudi. Dedek je kupil, naredil in zgradil peč, ki še danes stoji in deluje. Čeprav je bil včasih strog, so ga delavci imeli za prijatelja. Zaradi svoje poštenosti je imel tudi nekoliko nižjo plačo kot nekdo, ki je delal na štiri izmene. Mesto direktorja je zapustil, ko je v Slovenijo prišla politika, saj je moral biti takrat vsak direktor v politični stranki, njega pa politika ni zanimala. Kljub temu da so ga klicali iz Amerike in Kanade, je raje še nekaj zadnjih let ostal doma z družino.

Luna Žunec, 7. b

Od srednje šole do danes

Deda Damjan je začel delati v železarni, ko je hodil še v srednjo šolo. V prvem letniku je imel tri tedne prakse. V času prakse so večinoma pometali, pospravljali in opravljali manj zahtevna dela. V drugem letniku je imel prakso trikrat tedensko, od 6. do 14. ure, in že je pridobival praktično znanje. Bil je dosti fizičnega dela z veliko prahu. Po končani srednji šoli se je takoj zaposlil v železarni, saj se je pokazala potreba po delavcih.

Pogled na novo guštanjsko osnovno šolo in jeklarno v času Avstro-Ogrske, izdal M. Ankele iz (Bleiburga) Pliberka, potovala je (v Fiume) na Reko. Današnji pogled s Čečovja na staro guštanjsko šolo, danes občinsko stavbo, in na del jeklarne proti Prevaljam, fotografija Vanja Benko, april 2020.

Ko je prvi dan, 1. 9. 1987, prišel v službo, so mu dali zaščitna sredstva: čevlje, obleko, čelado, očala, rokavice. Pokazali so mu garderobo, kjer so se preoblačili in umivali. Ker je hitro pridobival znanje, je po treh mesecih dobil delo v jeklarni, kjer je delal sedemnajst let.

Drugo delovno mesto je bilo spreminjanje programa priprave vložka, kjer se nabirajo kupi železa. Ob delu se je šolal in dobil je mesto operaterja oprashaevalne naprave. Pogoji dela niso bili dobri. Bilo je veliko hrupa, vročine, prahu. Delalo se je s tekočim jeklom. Poškodbe, predvsem opekline, so lahko bile precej hude. Rad hodi v službo, a pravi, da je pred leti bilo boljše.

Ida Kalčič, 9. a

Tovarniške malice nekoč in danes

30|

Štefka Bavče (moja babica) je bila dolgoletna gostinka, ki je skrbela za malice in kosila zaposlenih od 60. let prejšnjega stoletja.

Zaposleni v železarni takrat niso imeli toplega obroka hrane. Jedli so mrzlo malico po obratih, saj v železarni sprva ni bilo kuhinje in jedilnice. Imeli so samo čajno in mlečno kuhinjo. Konec 60. let 20. stoletja so zgradili prvo

jedilnico v valjarni, malice in kosila pa so kuhali v Domu železarjev Ravne, kjer je bila babica sprva zaposlena. Hrano so nato vozili v železarno. Malica je bila preprosta, imeli so en topel obrok, običajno jedi na žlico (enolončnice) ter kuhane klobase. V 70. letih so pričeli kuhati malice in kosila v valjarni železarne. Leta 1976 je prevzela kuhanje malic in kosil v železarni podjetje Merx Celje. Zaposlenih gostink je bilo 55. Te so kuhale približno 3500 obrokov toplih malic dnevno. V začetku 80. let je prevzela gostinstvo železarna sama, povečalo se je število jedilnic po posameznih obratih. Železarna Ravne je ustanovila gostinsko podjetje DeProfundis, kar je bistveno izboljšalo kakovost obrokov.

Alenka Iršič, moja mama in hčerka Štefke Bavče, je že kot dijakinja Srednje metalurške šole Ravne pričela s svojo kariero v gostinstvu. S tem je nekako postopoma opustila misel na zaposlitev v metalurgiji, za kar se je izsolala.

Sprva je pomagala mami v obliki počitniškega dela in se nato v 80. letih zaposlila v podjetju DeProfundis. Potem je leta 1996 gostinstvo v železarni prevzelo podjetje Eurest in po letu 2000 slovensko gostinsko podjetje Slorest, ki je skrbelo za prehrano v železarni do pred nekaj leti (v vseh teh podjetjih je bila zaposlena).

Mama je povedala, da se vsebina in kakovost obrokov pred desetletji in danes precej razlikujeta, saj imajo danes zaposleni na voljo več kot tri različne tople obroke, hladne obroke ter številne druge prehranske izdelke, po katerih lahko posežejo v okviru svojega delovnega časa.

Lena Iršič, 8. b

Električar v pokoju

Moj dedi je v službo hodil peš, saj je živel na Čečovju. Po poklicu je bil električar in je delal na vzdrževanju v obratu valjarna. Na teren ni hodil, delal je kar tam. Orodja, ki jih je pri delu uporabljal, so bile klešče, izvijači, preizkuševalec električne napetosti, razna kladiva, sekači in drugo. Kot električar je delal 6 let, nato pa je delal v obratu pnevmatskih strojev kot obratni inženir. V tem obratu so izdelovali pnevmatska kladiva za vrtanje v rudnikih. Zdaj je moj dedi že v pokoju in pomaga v očetovi firmi.

Tevž Slatinšek, 6. b

Danes v valjarni

Moj oče se zbudi ob 5.10 in gre peš na delo. Ko pride v železarno, se preobleče. Ob 5.45 začne z delom. Njegovo delo je, da s kleščami obrača valjance, ki imajo 1100 stopinj Celzija in težo do 550 kg. Ima dva sodelavca. Eden mu pomaga, drugi počiva. Za počitek, ki traja pol ure, se menjavajo na vsako uro. Malico imajo od 8.00 do 8.30, potem nadaljujejo z delom. Z delom končajo ob 13.45. Takrat pridejo v službo novi trije delavci. Oče in sodelavca se stuširajo, preoblečejo in odidejo proti domu.

Nik Kadiš, 7. a

Ključavničar danes

Med tednom se moj oče vsak dan ob 5.10 z avtom odpelje na delo. Na delovnem mestu je vedno rad nekaj minut prej, da se preobleče in v miru popije kavo, saj uradno začne delati ob 6. uri. Po poklicu je ključavničar. To delo opravlja že 18 let. Ključavničarji popravljajo in vzdržujejo "granike" oziroma dvigala. Vsak delavec ima svoj položaj in različne naloge. Največ dela imajo dopoldan, vendar

morajo opravljati tudi dežurstva. V pripravljenosti so popoldan in ponoči, saj nikoli ne vedo, kdaj se bo kaj pokvarilo. Dogovorjeni so, da je vsak izmed njih dežuren en teden. Moj oče je zadolžen za popravilo žerjavov, menjavo zobnikov, različnih ležajev, jeklenih vrvi, pogonskih koles in zavor. V času službe mu pripada tudi malica. Okrog 8.30 se odpravi skupaj s sodelavci v jedilnico. Vsak dan lahko izbirajo med različnimi dobrotami. Najraje si privoščijo pasulj, bograč, hrenovke, razne juhe in hlebčke. Včasih jim med malico ostane kaj časa in takrat odigrajo kakšno igro s kartami. S sodelavci se super razumejo, zato se družijo popoldan in ob vikendih. Z nekaterimi so postali pravi prijatelji in zavezniki. Za ta poznanstva se lahko zahvali svoji službi. Ko je ura 14.00, se odpravi domov. Čas v službi mu hitro mine. Poklic in delo sta mu zelo všeč, zato upa, da bo v železarni zaposlen še dolgo časa.

Tim Rezar Rat, 6. b

2.3 NESREČE PRI DELU

Počitniško delo in nesreča z viličarjem

Otroci zaposlenih (fabriški otroci) so po zaključeni osnovni šoli ali med počitnicami, ko so obiskovali srednjo šolo, imeli možnost opravljanja počitniškega dela. To so bila večinoma lažja dela v topilnici ali kovačnici. Po železarni so takrat vozili vlak in viličarji. Ti so dvigovali težka bremena in včasih so vilice ostale dvignjene visoko v zrak. 1966. leta se je zgodila strašna nesreča. Nekega nesrečnega dne so te težke vilice padle na glavo petnajstletnega fanta, ki je opravljal počitniško delo. Na kraju nesreče je umrl. Od takrat je bilo počitniško delo prepovedano mlajšim od osemnajst let.

Emma Hovnik Rožen, 8. b

Tragedija se ni zgodila

Babica mi je pripovedovala o tem, da so pri nožih, kjer je delala, pred državnim praznikom prišli v službo in pometli celo halo, vsakdo pa je moral generalno počistiti svoj stroj. Ko je bilo delo opravljeno, so si pripravili gostijo, se pogovarjali in smejali.

Pogled na jeklarno in dimnike ter del Guštanja, razglednica je potovala 28. 9. 1928 (v Wien) na Dunaj.

Pogled na fabriški dimnik danes s severne strani zastira drevje, v ozadju Ččovje, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

Bil je dan pred državnim praznikom in vsi so bili že na pogostitvi, le moja babi je še delala. Prišel je njen šef in ji na lesen voziček pomagal dati dva noža, da bi ju peljala v drugi obrat. Ko je ena deska padla z vozička, sta padla še šestmetrska noža. Šef in babi sta skočila vsak na svoj konec in na srečo ni prišlo do najhujšega. Vse je bilo v redu. Nože so potem zbrusili in odpeljali.

Špela Preglav, 7. a

Slabost

34| Dedek je zgodaj zjutraj odhajal peš od doma, saj fabrika ni bila tako blizu. Ko je nekega dne prišel na delo, se je zelo slabo počutil in začelo se mu je vrteti, zato se je usedel. Ko je videl, da je boljše, je šel delat. Moral je narezati nekaj desk, iz katerih so izdelovali palete. Kar naenkrat se mu je zameglilo pred očmi in začutil je pekočo bolečino. Z roko je potegnil po žagi. Odrezal si je prst na roki. Na srečo so bili blizu sodelavci, ki so mu pomagali, da so ga takoj odpeljali v bolnišnico. Zdravnik mu je oskrbel rano in hitro so ga odpeljali v operacijsko

sobo, da bi mu prišli prst. Ker je bil ta grdo odrezan, jim ga ni uspelo rešiti. Povili so mu rano in ga poslali domov. Kar nekaj časa je potreboval, da se je navadil delati brez enega prsta.

Eva Žaže, 7. b

Samo poškodovan prst

Deda Franc je bil zaposlen v železarni trideset let. Delo v valjarni je bilo težko. Za varnost je bilo poskrbljeno, a danes so predpisi glede tega veliko strožji. Službo je opravljal na štiri izmene: šest dni zjutraj, šest dni popoldan in šest dni ponoči. Med izmenami je bil prost dva dneva. Posebej se mu je vtisnil v spomin žalosten dogodek, ko se je njegov sodelavec smrtno ponesrečil. Sam je imel nezgodo enkrat, ko si je poškodoval prst. Posledica je še danes vidna.

Taja Kokošinek, 9. a

Ob testiranju klešč

Moj dedi je bil zaposlen v železarni v podjetju Stroji. Delal je kot ključavničar specialist. Opravljal je zelo zahtevna dela. Pri delu je moral biti zelo natančen in

pazljiv, da ni prišlo do nesreče. Kljub pazljivosti pa se vedno ni mogel izogniti nesreči. Neko jutro je dobil nalogo, da testira klešče, ki se uporabljajo pri naftni industriji. Pri tem preizkusu (testiranju) so se klešče nenadoma zlomile. Ob preveliki obremenitvi niso vzdržale sile, ki je bila predpisana. Odlomljene kose je vrglo daleč naokrog in eden od njih je zadel dedija ter mu poškodoval obe nogi. Udarec je bil zelo močan, zato so takoj poklicali prvo pomoč in ga z rešilcem odpeljali v bolnišnico v Slovenj Gradec. Zaradi te nesreče je postal invalid tretje kategorije.

To je le ena od nesreč, ki so se zgodile v Železarni Ravne. Velikokrat so bile hujše, tudi s smrtnim izidom. V opozorilo je še vedno pritrjena velika tabla, na kateri piše: DELAJ VARNO IN VRNI SE ZDRAV DOMOV!

Benjamin Jošt, 6. a

Brez varnostne zaščite

Na popoldanski izmeni je delavka na stružnici obdelovala medeninaste polizdelke. K stroju je prišel delavec, ki je čistil ostružke. Da je lahko vse počistil, se mu je delavka odmaknila. S hrbtom je bila obrnjena proti stroju. Zaradi vrteče se medeninaste palice so se njeni dolgi lasje ovili nanjo. Celotno lasišče ji je potegnilo z glave. Odpeljali so jo v bolnišnico. Delavka je preživela nezgodo in sedaj nosi lasuljo, na stroj pa so pritrdili varnostno zaščito.

Spoznala sem, da v takratnih časih zaposleni niso bili dovolj seznanjeni z nevarnostmi pri delu. Tudi zaščita strojev ni bila ustrezna. Žal je bil potreben nesrečen pripetljaj, da so se razmere začele izboljševati, delavce pa so dodatno poučili in jih izobraževali.

Ana Ramšak, 7. b

Pošiljka železa

Janez Pavlak je naš sosed. Danes je že upokojen, pred tem pa je bil samostojni obrtnik Probrus, d. o. o., in dolgoletni delavec v Železarni Ravne. Spomni se, da se je v železarni delalo z največjim veseljem med leti 1972 in 1980. Takrat so bili v fabriki tudi zelo dobri medsebojni odnosi. Ti so se začeli krhati predvsem z nastankom TOZD-ov (Temeljnih organizacij združenega dela), saj je prišlo do

drobljenja proizvodnih obratov. V spominu mu je ostala ozkotirna železnica, ki je bila razpredena med posameznimi obrati za transport surovin in materiala. Zanimivi so njegovi spomini o tem, kako so prejete pošiljke železa ob metanju v peči pogosto eksplodirale, saj se je večkrat med železom našlo eksplozivno sredstvo iz druge svetovne vojne.

Lena Iršič, 8. b

Nezgode in hec

Deda Rok je že upokojen. V obratu nožev je delal enainštirideset let. Njegova naloga je bila, da je v stroj dajal železno ploščo in nadzoroval, da je vse potekalo ustrezno, da se ni kaj zataknilo v stroj. Imel je hujšo poškodbo, ko mu je košček železa priletel na roko in ga porezal. Druge poškodbe so bile lažje. Večjo nesrečo je imel njegov sodelavec pri upravljanju z viličarjem. Skoraj je ostal brez noge. So se pa včasih pohecali in komu kaj ušpičili. Najraje se spominja srečanj s sodelavci, ko so imeli piknike. Na enem od njih so takratno županjo vrgli v vodo.

Sergej Filip Ilič, 8. a

Granata v železu

Leta 1953 se je v Železarni Ravne ponesrečil moj pradedek. Bil je normalen dan. V peči, ki so jo imenovali martinovka, so topili staro železo v jeklo kot po navadi. Niso pa vedeli, da je bila med tem železom tudi granata. Prišlo je do eksplozije. Umrla je ena oseba, to je bil moj pradedek.

Za ta čas je bilo normalno, da so delali samo moški, ženske so bile doma. Ko se je to zgodilo, je moja prababica ostala doma sama z devetimi hčerkami. Da je lahko dobivala pokojnino po mojem pradedku, ji je pomagal brat Prežihovega Voranca.

Lena Polajner, 7. b

Zlom noge

Moj oče se je kot vsak dan odpravil v službo in si po prihodu oblekel uniformo. Vse je potekalo kot običajno: delo, malica, delo. Kar naenkrat pa je padel granik na tla. Vsi so se uspeli umakniti, le oče ne. Zlomil si je nogo, zato so poklicali

Delavski bloki, osnovna šola in jeklarna v času grofa Thurna, izdajatelj Brundula, razglednica je potovala v (Klagenfurt) Celovec. Pogled s Čečovja na prve guštanjanske bloke z železarno in Stražiščem v ozadju, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

rešilca, ki ga je odpeljal v bolnišnico v Slovenj Gradec. Rentgen je pokazal hud zlom noge. Z mamó sva čez nekaj dni lahko šla ponj, da se je vrnil domov na okrevanje.

Nejc Hribernik, 7. a

Granik: žerjav, stroj, ki pomaga pri dviganju bremen.

Padec z železnega droga

38|

Moj očka že od leta 1991 dela v Železarni Ravne, kar pomeni 30 let. Šolal se je na Srednji šoli Ravne, kjer je pridobil poklic strojnega tehnika. Trenutno je zaposlen na predelu ultrazvočne kontrole (UZ). Z ultrazvočno napravo odkriva napake v materialu. Pripetilo se mu je že marsikaj. Nekega dne je stal na železnem drogu, ko mu je spodrsnilo. Padel je na železni zaboj in se udaril v rebra. Sicer bolečin ne čuti več, a spomin na to mu še vedno prinese slab občutek.

Pia Ovčar, 6. a

Petek trinajstega

Nekega dne, ko je moja mama še delala v železarni (zdaj je učiteljica), se je zgodila nesreča. To je bilo na petek trinajstega.

Bil je lep dan in moja mama je sedela v svoji pisarni kot po navadi. Kar naenkrat so ona in njeni sodelavci zaslišali sireno rešilca. Vsi so bili zaskrbljeni zaradi datuma, ki je bil tisti dan. Šli so pogledat, kaj se dogaja. Videli so, da so reševalci odpeljali sodelavca. Kasneje so izvedeli, da je vpenjal komade in naenkrat mu je eden padel na noge. V bolnišnici so ugotovili, da mu bodo morali odrezati obe nogi. Vsi njegovi sodelavci so dobili prost dan, da so ga lahko šli obiskat.

Poškodovani sodelavec je postal invalid in dobil je voziček. Vendar se ni predal in je živel dalje. Iz te zgodbe sem se naučil, da moramo biti pri delu vedno previdni. Če pa se vseeno kaj zgodi, moramo na vse gledati pozitivno in čim bolj uživati življenje.

Vroče železo

Moj oče je v okviru študentskega dela nekaj tednov oz. slab mesec delal v železarni, v topilnici. Njegov sodelavec je delal nad paletto, kjer zbirajo koničaste železne klade. Takrat pa se je prevrnila posoda, v katero so vliвали vroče železo, in vsebina se je razlila po njegovi nogi. Zažgalo mu je nogo. Moj oče ga je hitro izvlekel in poklicali so reševalce. Njegovo okrevanje je trajalo dve leti. Na srečo je preživel, posledice opeklin pa bodo na njegovi nogi ostale za vedno.

Luna Žunec, 7. b

Topilnica: glavni obrat v železarni, ki proizvaja različna jekla za nadaljnjo predelavo v ostalih podjetjih; zelo glasne peči, veliko prahu in umazanije, elektro peč.

Pred odhodom na morje

Moj oče si je med vzdrževanjem stroja zaradi nepazljivosti in smole poškodoval prste na roki. Da je bila smola še večja, se je to zgodilo dva dni pred odhodom na morje. Dva prsta je imel raztrgana, eden je bil samo prerezan. Tega dne se ne spomni prav dosti, ker je bil zmeden in v šoku. Delo v takšni industriji je zelo nevarno, saj lahko že najmanjša nepazljivost povzroči poškodbo.

Marko Matjašec, 7. a

Industrija: tovarna, kalup, jeklo, onesnaževanje.

Dvig žlindre

40|

Med obratovanjem peči je delovodja naročil delavcu iz Bosne in Hercegovine, naj v jami pod pečjo očisti žlindro. V času čiščenja so se s stranic peči usuli že posušeni kosi železa in padli v že staljeno jeklo. To je povzročilo dvig žlindre. Ta je začela odtekati v jarek in od tam v jamo, kjer je čistil delavec. Ko je delavec to opazil, se je skrival kot jame, ker je mislil, da je količina žlindre majhna. Ko je topilec videl dogajanje, je začel peč nagibati v nasprotno smer, saj je mislil, da bo s tem ustavil odtekanje žlindre. Ker pa zapora na drugi strani peči ni bila

zaprta, je začelo staljeno jeklo odtekati v jamo. Vročina je bila tako velika, da je delavcu zmanjkalo kisika in je nezavesten obležal. Žareče jeklo je priteklo do njega in začel je goreti. S pomočjo žerjava so v jamo spustili košaro, s katero so ga dvignili. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer je po hudih opeklinah umrl.

Ana Ramšak, 7. b

2.4 ZAKAJ "MATI FABRIKA"?

"Mati fabrika"

Dedek Bogoljub je delal v Metalu Ravne, v obratu valjarne. Izdelovali so železne profile. Nekoč se je celotna tovarna imenovala Železarna Ravne. Delavci so jo imenovali "mati fabrika", saj je zaposlovala več kot šest tisoč ljudi. Tisti, ki so prihajali iz drugih krajev, so imeli organiziran prevoz v službo in domov z avtobusi. Sindikat je vsako leto organiziral za člane letovanje v svojem domu v Portorožu. Poskrbel je tudi za ozimnico in družinam omogočal nastanitev v najemniških stanovanjih. Ob prazniku dela (za 1. maj) je delavce povabil na srečanje ob Ivarčkem jezeru.

Nace Zabev, 9. a

Srečanje dveh mladih

Nekega poletja je moja babica šla za počitniško delo v Železarno Ravne. Niti sanjalo se ji ni, kaj ji bo to prineslo. Takrat je namreč spoznala mojega dedija. Ni bila le ljubezen na prvi pogled, ampak je čez čas njuno prijateljstvo preraslo v nekaj več. Zdaj sta srečno poročena in imata dva sinova, mojega očeta in strica. Imata tudi tri vnukinje in vnuka.

Nuša Hober, 6. a

Pogled na železarno s Stražišča, na drugem bregu vidni knjižnica in gimnazija, razglednica je potovala v Zagreb leta 1955.

Pogled na del železarne s Stražišča, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

Sindikati

Moj deda Damjan meni, da sindikat, v katerem ima pomembno mesto, deluje zelo dobro. V vsem času, v katerem je zaposlen v železarni, so delavci stavkali trikrat, enkrat pa so izvedli opozorilno stavko.

Ida Kalčič, 9. a

Železarna je podpirala športnike

Mirko Bavče (moj dedek) je v 60. letih 20. stoletja sprva delal kot soboslikar in pleskar. Spomni se, da je bilo zelo veliko dela, saj je bilo potrebno številne prostore prepleškati. Kasneje je bil zaposlen v železarni kot iskrilec pri ločevanju materialov. Pogosto so ga prestavljali z enega na drugo delovno mesto. Nazadnje so ga vendarle zaposlili na stalnem delovnem mestu v oddelku za ultrazvok, kjer so ugotavljali in nadzirali napake v železu.

Dedek Mirko je bil vsestranski športnik, sprva v namiznem tenisu, kjer je že med pionirji tedanje države Jugoslavije dosegal najvišje uvrstitve. Kasneje se je povsem posvetil smučarskim tekom. Ta njegova zgodba ima zelo obsežen dosje,

saj se je udeležil številnih državnih in mednarodnih tekmovanj. Bil je udeleženec treh zimskih olimpijad. Tudi ta njegova zgodba se je navsezadnje začela v železarni. Brez moralne in finančne pomoči tedanjega direktorja Gregorja Klančnika najbrž ne bi šlo. Železarna je bila že v tistem času precej naklonjena športu in ga je podpirala s sponzorskimi sredstvi, če je le bilo mogoče. Omogočili so mu, da si je za nekaj časa uredil delo v eni od švedskih železarn, kjer je imel priložnost, da si je zaslužil nekaj finančnih sredstev, s katerimi je nato lahko v tem času, ko je bil tam, treniral v ugodnejših (za smučarske teke) pogojih skupaj z njihovimi tekači. Z navdušenjem se danes spominja lepih in napornih trenutkov življenja v tej severni državi, kjer je ponoči delal, podnevi pa treniral. Dodal je, da je v tem času železarna veliko pomagala pri gradnji športnih objektov (uredili so kegljišče, telovadnice ipd.).

Kot eden od zaposlenih v železarni je velikokrat sodeloval na metalurških igrah, ki so jih takrat organizirale vsako leto različne železarne po Jugoslaviji. Iz časnika Fužinar je razvidno, da je leta 1962 te igre organizirala Železarna Ravne. Mirko je na teh igrah zmagal v smučarskih tekih.

Smučanje: smučarsko skakalni klub Fužinar, rekreacija, Ošven, Poseka.

Presenečenje za rojstni dan

Moj deda je delal v železarni. Rekel je, da je bilo naporno, ampak spominja se lepega dne. Ko je zjutraj prišel na svoje delovno mesto, je bilo v tistem delu zelo temno. Misli je, da nikogar ni. Potem je sledilo presenečenje. Pripravil ga je njegov prijatelj, ki mu je bil šef. Naenkrat so prišli vsi sodelavci in mu zapeli vse najboljše. Tega dne je imel moj dedi 50. rojstni dan.

Jaroš Kališnik, 7. a

Golobi

Ata Zdravko se spomni dveh stvari, ki so jih poleg obveznega dela počeli v železarni. Ko je bil še mlad, so lovili golobe. Za jedilnico, kjer so malicali, so imeli nastavljene zanke zanje. Po končanem šihitu so golobe, ki so se ujeli, odnesli domov in jih dali v kletke. Seveda niso bili poškodovani, saj so jih zanke ujele za noge. Golobe so imeli doma za hobi. Takrat so jih lahko lovili, saj jih je bilo več kot danes.

Žiga Šapek, 8. b

Štafeta mladosti

Leta 1979 je ravensko železarno doletela čast – dobili so nalogo, da izdelajo štafeto palico za 34. Štafeto mladosti. Palica je bila po idejni zamisli mlade kiparke Milene Braniselj Krajc izdelana iz nerjavečega jekla, odpornega na kisline ter prepletena s ploskim steklom.

44| Izpred 4-tonske elektroobločne peči je prvi štafeto ponesel Franjo Miklavc. Iz železarne so ga pospremili Vinko Kranjec, Jože Jurak in Maks Kragelnik.

Matej Pisar, 7. a

Zastonj malica

Babica Antonija je povedala, kako je pred enainštiridesetimi leti železarno doletela čast, da so izdelali zadnjo štafetno palico za maršala Tita. Bila je iz jekla, oblečena s steklom. Vanjo so vstavili pismo za predsednika države.

Ob tej priložnosti je na našem ravenskem stadionu potekala prireditev, na kateri se je zbralo petnajst tisoč ljudi, množica pevskih zborov pa je zapela pesem *Od Vardara pa do Triglava*, da je odmevalo daleč naokoli. Iz železarne so štafetno palico ponesli trije mladi delavci, na tribuno pa jo je prinesla dijakinja gimnazije. Potem so jo odnesli vse do Beograda s postanki v večjih mestih.

Za vse delavce Železarne Ravne je bil ta dan poseben praznik tudi zato, saj so vsi dobili zastonj malico. Peli so partizanske in domače pesmi ter se veselili. Maršala Tita so imeli vsi zelo radi. Ob njegovi smrti naslednje leto so ljudje žalovali in jokali, v železarni so po sporočilu o njegovi smrti ugasnili vse stroje in ustavili delo.

Ema Hovnik Rožen, 8. b

Delavska prodaja

Tovarniško življenje je bilo zelo zabavno. V fabriki si lahko kupil mošt, samo vedeti si moral, kdo ga prodaja.

Lena Iršič, 8. b

DTK: Dom telesne kulture je železarna zgradila za rekreacijo svojih delavcev, razgibavanje telesa; v sklop so spadali ogrevani plavalni bazen, dvorana za namizni tenis, telovadnica, kegljišče, Poseka, stadion, danes tudi letni bazen in wellness center.

Leseni zaboji

V železarni je bil obrat, v katerem so pregledovali in stružili valje. Enkrat mesečno so iz Amerike dobili surovine in valje. Tovor je pripotoval v lesenih zabojih. Ko so jih izpraznili, so jih vozili na odpad, kjer so jih zažgali. Preden so jih odpeljali, so pred halo čakali fantje, ki so bili zaposleni v železarni. Zaboje so

Pogled na železarno s Stražišča proti Čečovju, založilo Trgovsko podjetje ljudski magazin Ravne na Koroškem, okoli leta 1956.

Pogled na del železarne s Stražišča proti Čečovju, izstopajo stolpnice, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

razbijali na manjše kose, te so nosili v avtomobile in jih odpeljali domov ter jih uporabili za kurjavo.

Žiga Šapek, 8. b

Železarna je nudila več kot le delo in plačo

Dedka sem vprašala, kaj vse mu je nudila železarna poleg dela in plače. Povedal mi je, da jim je železarna priskrbela fabriški avtobus, od sindikata so prejeli sadje, meso in krompir, letovali so lahko v železarskem domu v Portorožu. V prostem času so z udarniškiimi akcijami urejali Ivarčko jezero in okolico. Tam so se lahko sproščali z družino, plavali, igrali odbojko, imeli piknike in še kaj. Vsako leto je bila tam organizirana prireditev ob 1. maju, kjer je nastopal Pihalni orkester Železarne Ravne oz. "pleh banda". Športa, zabave in oddiha ni manjkalo.

Daša Šopar, 6. b

Ivarčko jezero: lepota Koroške, rekreacijski center železarjev, prireditev ob prvem maju, udarniško delo zaposlenih, sledilo je divje lastninjenje in propad.

2.5 ŠALJIVE ANEKDOTE

Darilo za 50 let

Ko so med delom imeli čas, je očetov sodelavec zaspal, ostali pa so okoli njega prižgali sveče. Mimo je prišel šef in samo rekel, da so "smotani", potem pa se je še sam fotografiral z očetom. Očetu so potem za 50 let podarili to fotografijo.

Blaž Obretan, 9. a

Veselje za rojstni dan

Bil je dedkov rojstni dan. Ob delu je užival in nekaj sestavljal. Po dveh urah je odšel na malico, a nikogar drugega ni bilo. Zato se je odločil poiskati svoje sodelavce, a jih nikjer ni našel. Ko je pojedel in se vrnil na delovno mesto, ga je tam čakalo presenečenje. Naenkrat so pred njim stali vsi sodelavci in mu zapeli za rojstni dan.

Patricija Kričej Repas, 7. a

Pogled z Javornika na stari del Raven, železarno in Peco, Foto Ocepek, razglednica je potovala leta 1960 v Radovljico.

Pogled z Javornika na stari del našega mesta, železarno in Peco, fotografija Amela Čeliković, marec 2020.

Prvi dan v službi

Nekoč, ko so ljudje živeli mirnejše življenje, z manj stresa, so se radi pošalili in nasmejali. V železarni so novincem ob nastopu službe vedno pripravili šaljiv sprejem. Najpogosteje je bila navada, da so novega delavca poslali v skladišče po plin. Mladi novinci, polni spoštovanja, so seveda ubogali. Novemu delavcu so dali kanglico in ga z njo poslali v skladišče. Fant je šel, čeprav je vedel, da plina v kanglico ne morejo shraniti, ugovarjati si ni upal. Ko je prišel do skladišča, se je tamkajšnji delavec nasmehnil in naročil fantu, da se usede in počaka. Rekel je, da se plin zelo dolgo polni. Zato je fant sedel in čakal. Čakal je tudi nadrejeni delavec, ki ga je v skladišče poslal. Fant je sedel in počival, medtem pa je nadrejeni moral delati za dva. Ure so minevale in nadrejenega je zaskrbelo, ker se fant s plinom še ni vrnil. Odločil se je, da ga gre poiskat. Ko je vstopil v skladišče, se je fantu opravičil. Skupaj sta se vrnila na delovno mesto. Čeprav lahko gre včasih kakšna šala predaleč, sta postala prijatelja.

Novi sodelavci

Velikokrat se zaposleni znajo pošaliti, predvsem iz mlajših, novih delavcev in študentov. To naredijo tako, da jim dajo vrečko in morajo v njej prinesiti elektriko, kar seveda ni mogoče. Nekaterim so celo zašili hlače, da jih niso mogli obleči.

Ida Kalčič, 9. a

Zamenjava

Delavci so se radi poveselili in si pripovedovali anekdote. Eno mi je povedal dedek. Zgodilo se je v času zabave ob zaključku leta v restavraciji Nama. Ker je prišel moj dedek zelo lepo oblečen in urejen, so ga novinarji zamenjali za direktorja. Pristopili so k njemu in mu začeli postavljati vprašanja. Dedkovo zagato je rešil pravi direktor, ki je pristopil in pričel odgovarjati. Vse se je končalo z obilico smeha in dobre volje. Fotografija tega dogodka je bila objavljena celo v glasilu Fužinar. Dedek pravi, da se kljub zelo napornemu delu rad spominja časov v železarni in svojih sodelavcev.

Nace Zabev, 9. a

Železarski dimnik s severa proti Čečovju, razglednica je potovala 18. 1. 1964 v Ljubljano.

Fabriški dimnik s severne strani, desno v ozadju Uršlja gora, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

Koroški fužinar: novembra 1951 je začel izhajati tovarniški list, ki je bil eno najodmevnejših glasil železarjev, ki je izhajalo vsak mesec.

Cigareta

V dedijevi delavnici je bilo prepovedano kaditi, ker so delali z lesom in bi lahko kaj zgorelo. Če so koga dobili, da je kadil, je dobil kazen. Poklicni gasilci so kaznovali vsakogar. Nekega dne se je med vrati pojavil gasilec, ko je nekdo kadil. Ta je gorečo cigareto skrnil v žep. Vse se je srečno končalo, saj ga gasilec ni opazil. Delavec pa je imel luknjo na hlačah in opečeno kožo na nogi.

Lena Gerdej, 7. a

50|

Zamenjani deli

Moj dedek je delal kot ključavničar, takrat pa je ravno nekoga nadomeščal. S sodelavci so morali izdelati del za zobozdravnike v Ameriki. Pri pošiljanju so bili površni. Poslali so jim pripomočke za kuhinjo. Težava je bila, da so to prepozno ugotovili in da so morali prave dele naknadno odposlati. Dedek se tega dogodka spominja, kot bi bilo včeraj.

Teja Gracelj, 7. a

Dvojčka

Dedek se spomni nekaterih smešnih dogodkov. Omenil je dva precej obilna brata dvojčka, ki sta delala v sosednjem obratu. Imela sta le mamo, ki jima je vsak dan pripravila malico. Te priboljške sta vzela s seboj na delo. To je bil vedno mrzel fižol. Oba sta bila samska, vendar se je našla v tovarni ženska, ki je rada pogledala za enim od njiju. Ta ji je nedolžno pojasnil, da bi jo imel, če bi hotela imeti tudi njegovega brata.

Lena Iršič, 8. b

Pokop pusta

Šega pokopa pusta je bil prav tako zanimiv dogodek, ki se je marsikomu vtisnil v spomin. Pusta so dali na pare, metali so denar, gospod Karl je bil paznik, da ne bi denarja kdo med njimi vzela. Nato so v proizvodni hali pusta zažgali in ga vrgli v Mežo.

Lena Iršič, 8. b

Pogled z Javornika, Fotolik Celje, razglednica je potovala 28. 12. 1965 v Zagreb.

Pogled z Javornika na železarno proti Prevaljam in Peci, fotografija Amela Čeliković, marec 2020.

Mandarine

Očetov mojster je v službo prinesel vedro mandarin. V pisarno je prišel sodelavec in prosil za eno. Oče mu je rekel, naj gre v šefovo pisarno, mu zapoje pesem in jo bo dobil. Seveda je to naredil, šefu pa nič ni bilo jasno.

Blaž Obretan, 9. a

Voda toči

52 | Nekateri se kar niso mogli ločiti od svojega dela. Tako je šef nekemu delavcu predal sporočilo, ki ga je prejel od njegovih sosedov v stanovanjskem bloku, da ima doma poplavo, da mu toči voda in da naj gre takoj rešit nastalo situacijo. Delavec je rekel, da ne ve zakaj, saj ima voda kam teči. Ko ga je šef končno pripravil do tega, da gre domov, ga kar nekaj dni ni bilo nazaj na delo. Hladen in resen je bil njegov odgovor: »Saj moraš biti zraven, ko popravljajo.«

Lena Iršič, 8. b

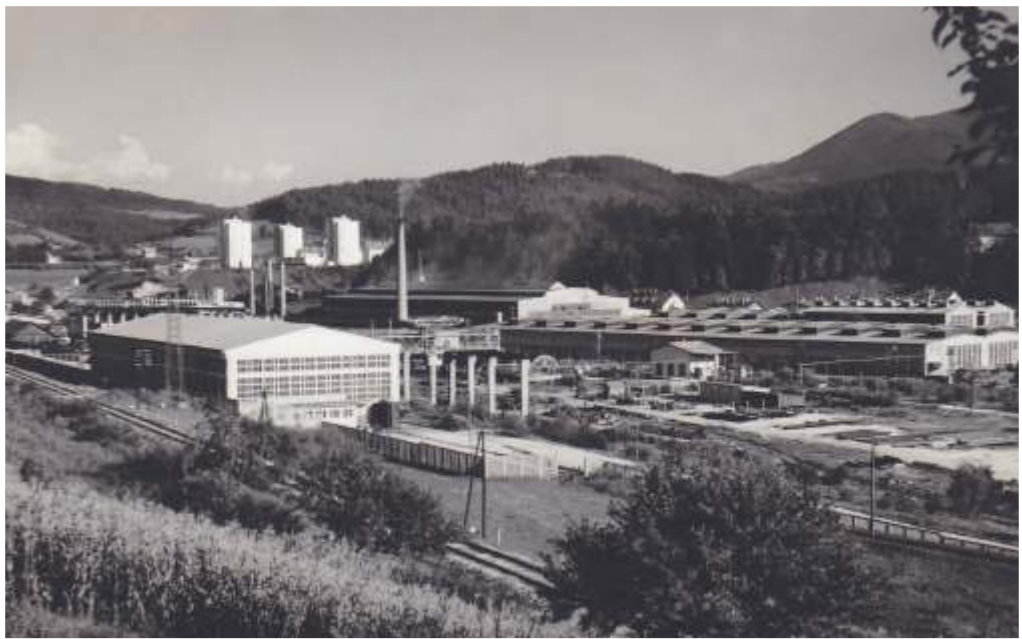

SKLEPNE MISLI

Zbornik, ki so ga ob 400-letnici železarstva in jeklarstva v Mežiški dolini ustvarili učenci Osnovne šole Prežihovega Voranca z Raven na Koroškem, je zanimiv in dober iz več razlogov.

Učenci so nazorno spisali (večinoma zelo kratke) spomine svojih očetov in dedov na razgibano življenje in delo v ravenski železarni. Nekateri njihovi sorodniki so bili delavci v težkih obratih, drugi uslužbenci na železarniški upravi, tretji so skrbeli za delavsko prehrano, četrti so bili metalurški strokovnjaki, da, celo dobrega deda – direktorja je opisala neka učenka. Spomini so, z redkimi izjemami, lepi in pozitivni, še opis tragičnih nesreč in manj hudih dogodkov je podan tako, da vzbuja zaupanje in vero v delovni kolektiv naše »fabrike«.

Učenci so v svojih opisih zajeli prav vse dejavnosti, s katerimi si je naša železarna v teh časih zaslužila ime »mati fabrika«. Niso opisovali samo težkega in zahtevnega dela, ampak se v teh drobnih prispevkih pojavlja tudi športni

Pogled na železarno s Stražišča proti Javorniku in Čečovju, Foto Ocepek, razglednica ni potovala.

Pogled na del železarne s Stražišča proti Javorniku in Čečovju, levo viden eden od dimnikov, fotografija Tine Rožen, marec 2020.

54| utrip, v njih se zrcalijo kulturni vzgibi, skrb za prehrano železarniških delavcev in uslužbencev, ustrezna zaščita na težkih in nevarnih delovnih mestih ter hitra in primerna zdravstvena oskrba. Seveda nam je vsem dobro znano, da so v železarni vedno upoštevali rek »Zdrav duh v zdravem telesu« in podpirali športna društva ter posameznike. Obenem so skrbeli za gradnjo objektov za vrhunske športe in za rekreacijo svojih delavcev. Ta skrb se jim je obrestovala, saj so naši športniki – železarji osvojili veliko odličij, bili uspešni na olimpijskih igrah in svetovnih prvenstvih. Železarna je vseskozi podpirala delo kulturnih ustanov in društev v našem kraju, le-ta je bil vedno v sozvočju z železarno, naša železarna pa je vedno dihala z njim. Z železarno in novo ustanovljeno ravenško gimnazijo se je pomen močno premaknil z nekdanjega starega Guštanja na sodobne Ravne na Koroškem, po letu 1952 pa se je srednjeveški Guštanj s starim trškim jedrom v resnici umaknil v muzejske razsežnosti. In naša »fabrika« je bila svojemu kraju in njegovim ljudem pravi kulturni mecen.

V spominih svojih sorodnikov niso učenci nikjer vmešavali politike, četudi se obdobja bivše Jugoslavije velikokrat drži negativen prizvok. Nasprotno, tudi spomini na obisk maršala Tita so opisani v pozitivni luči, ker so železarniški

ljudje svojega nekdanjega voditelja v resnici spoštovali in imeli zanj na stežaj odprto svoje veliko in široko srce.

Nekaj časa pred tem zbornikom je izšla publikacija *Od Koroškega fužinarja do ravskega jeklarja*, ki sta jo izdali Občina Ravne na Koroškem in Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika. Tam so na več kot stotih straneh opisani najrazličnejši pomembni dogodki, zanimive vsebine pa so ilustrirane z obilico lepih fotografij, ki se navezujejo na bogato 400-letno železarsko tradicijo. Razlika je le v tem, da so jih opisali in z ustreznimi fotografijami predstavili strokovnjaki za določena področja, osnovnošolsko publikacijo pa so spisali učenci te šole sami ob strokovni pomoči svojih učiteljic. Tudi zato je ta izdaja pomemben dokument, ki skozi opisane spomine nekdanjih »fabriških obrazov« odkriva in potrjuje, kako in zakaj sta jeklarstvo in z njo naša železarna v resnici naša trajna dediščina, obenem pa naša živa sedanost, ki nam zagotavlja svetlo in obetavno prihodnost.

Miroslav Osojnik, upokojeni samostojni
strokovni sodelavec KPM – Muzej Ravne

Pogled na del železarne s Čečovja, desno Stražišče, razglednica poslana leta 1968 v Avstrijo.

Pogled s Čečovja proti vzhodnemu delu železarne, fotografija Tia Kotnik Jauk, marec 2020.

SEZNAM ZAPISOVALCEV IN PRIPOVEDOVALCEV

ZAPISAL/-A

Neža Šuler
Hana Mlakar
Manca Janko
Manuel Petrovič
Miha Kamenik

Alisa Merkač

Neža Cesar

Lena Iršič

Lana Kokot

PRIPOVEDOVAL/-A

Aleksandra Slatinšek Mlakar, 1973
Franc Janko, 1934
Slobodan Vidaković, 1950
Anton Kamenik, 1940

Danijel Merkač, 1944
Nada Korbar, 1937
Peter Tomaž, 1952

Maksimilijan Večko, 1945

Štefka Bavče, 1943 in Alenka Iršič, 1968
Janez Pavlak, 1952

Mirko Bavče, 1942

Marjana Levar, 1952

NASLOV ZGODBE IN STRAN

Muzej železarstva, str. 13
Praksa v fabriki, str. 15
Dva šihta, str. 15
Red in disciplina, str. 16
Ugodnosti zaposlitve, str. 17,
Ročno delo, str. 20
Tako do zaposlitve, str. 18
V računovodstvu, str. 26
Dobre malice, str. 18,
V skladišču, str. 26
S srcem še vedno v železarstvu, str. 18,
Pokop pusta, str. 49,
Voda toči, str. 50
Tovarniške malice nekoč in danes, str. 28
Pošiljka železa, str. 34,
Delavska prodaja, str. 43
Železarna je podpirala športnike, str. 40,
Dvojčka, str. 49
Pravila in red, str. 21,
Moja babica brusilka, str. 23

Aljaž in Žan Brankovič
 Jan Kotnik
 Amela Čelikovič
 Neja Pečnik
 Lara Kumprej
 Sara in Nika Budimir
 Lena Gerdej

Anej Svenšek
 Luna Žunec

Ida Kalčič

Tevž Slatinšek
 Nik Kadiš
 Tim Rezar Rat
 Ema Hovnik Rožen

Špela Preglav
 Eva Žaže
 Taja Kokošinek
 Benjamin Jošt

Marjan Brankovič, 1946
 Jože Kotnik, 1933
 Nedim Čelikovič, 1973
 Miran Gologranc, 1959
 Matej Šumah, 1956
 Dragan Lukič, 1952
 Milan Štehanrik, 1942

Peter Prikeržnik, 1949
 Ljudmila Žunec, 1935
 Drago Žunec, 1967
 Damjan Kalčič, 1970

Milan Slatinšek, 1952
 Albert Kadiš, 1973
 Benjamin Rat, 1970
 Ivan Rožen, 1948
 Antonija Rožen, 1951
 Angela Kotnik, 1956
 Mirko Žaže, 1937
 Franc Hižak, 1956
 Alojz Kušej, 1951

Vedno smo stopili skupaj, str. 21
 Težko delo – dobra plača, str. 22
 Delovni dan v času korone, str. 23
 Moj deda ključavničar, str. 23
 Moj deda kovač, str. 25
 Pripravlavec litija, str. 25
 Od mizarja do vodje oddelka, str. 26,
 Cigareta, str. 48
 Od referenta prodaje do direktorja, str. 27
 Moj dedek je bil direktor, str. 27
 Vročje železo, str. 38
 Od srednje šole do danes, str. 27,
 Sindikat, str. 40,
 Novi sodelavci, str. 47
 Električar v pokoju, str. 30
 Danes in valjarni, str. 30
 Ključavničar danes, str. 30
 Počitniško delo in nesreča z viličarjem, str. 31
 Zastoj malica, str. 43
 Tragedija se ni zgodila, str. 31
 Slabost, str. 32
 Samo poškodovan prst, str. 33
 Ob testiranju klešč, str. 33

ZAPISAL/-A	PRIPOVEDOVAL/-A	NASLOV ZGODBE IN STRAN
Ana Ramšak	Jože Cvetnič, 1945	Brez varnostne zaščite, str. 34, Dvig žlindre, str. 38
Sergej Filip Ilić	Rok Šumnik, 1950	Nezgode in hec, str. 35
Lena Polajner	Berta Polajner, 1943	Granata v železu, str. 35
Nejc Hribernik	Boštjan Hribernik, 1974	Zlom noge, str. 35
Pia Ovčar	Igor Ovčar, 1971	Padec z železnega droga, str. 36
Nik Geč	Jana Krenkar Geč, 1970	Petek trinajstega, str. 37
Marko Matjašec	Boštjan Matjašec, 1979	Pred odhodom na morje, str. 38
Nace Zabev	Bogoljub Vukovič, 1953	"Mati fabrika", str. 39, Zamenjava, str. 47
Nuša Hober	Marija Hober, 1949	Srečanje dveh mladih, str. 39
Jaroš Kališnik	Ivan Kališnik, 1946	Presenečenje za rojstni dan, str. 42
Žiga Šapek	Zdravko Šapek, 1973	Golobi, str. 42, Leseni zaboji, str. 43
Matej Pisar	Rado Pisar, 1975	Štafeta mladosti, str. 42
Daša Šopar	Roman Šopar, 1947	Železarna je nudila več kot le delo in plačo, str. 44
Blaž Obretan	Anton Obretan, 1970	Darilo za 50 let, str. 45, Mandarine, str. 50
Patricija Kričej Repas	Milan Kričej, 1961	Veselje za rojstni dan, str. 45
Rebeka Vogrin Ferk	Vanja Ferk, 1966	Prvi dan v službi, str. 46
Teja Gracelj	Dušan Gracelj, 1952	Zamenjani deli, str. 48

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-93-32
669.1(497.413)(082)
930.85(497.413)(082)

400 let jeklarstva v našem kraju skozi oči prežihovcev / uredili Martina Popič in Bojana Verdinek ; [zbrale Vanja Benko ... [et al.] ; pripoved razglednic Vanja Benko ; sklepne misli Miroslav Osojnik ; fotografije iz šolskega leta 2019/2020 Tine Rožen ... et al.]. - Ravne na Koroškem : Osnovna šola Prežihovega Voranca, 2021

ISBN 978-961-95336-0-4
COBISS.SI-ID 55899395